

قلمرو اینترنت، حافظه جدید انسان

تحقیقات تازه پژوهشگران درخصوص تأثیرپذیری ما از شبکه اطلاعات مجازی به نتایج قابل توجهی اشاره می‌کند که از چشم‌انداز منفعل و ناکارآمد حافظه انسان آینده در سایه حضور فراگیر و غالب فضای مجازی حکایت دارد.

جام جم آنلاین: تحقیقات تازه پژوهشگران درخصوص تأثیرپذیری ما از شبکه اطلاعات مجازی به نتایج قابل توجهی اشاره می‌کند که از چشم‌انداز منفعل و ناکارآمد حافظه انسان آینده در سایه حضور فراگیر و غالب فضای مجازی حکایت دارد.

به باور محققان، انسان آینده از یادآوری و به خاطر سپردن واقعیت‌های مسلم و معلومات جهان خود عاجز خواهد بود؛ چرا که عادت کرده است شبکه مجازی و دنیای اطلاعات این وظیفه را به نحو بسته و موثرتری برای او انجام دهد. با این وصف و در حالی که اینترنت به دوست و همدم همه چیز دان ما بدل شده و در نقش مرجع مورد وثوق و دوست دانایی ظاهر می‌شود که همه جا و همه وقت قابل دسترسی است، به گونه‌ای که در وقت نیاز از گنجینه اطلاعات و معلوماتش می‌توان هر طور که بخواهید بهره‌مند شوید، بالطبع انتظار رکود ذهن و از رونق افتادن کتابخانه مرجع حافظه بشر عصر دیجیتال آنچنان هم بعید نمی‌نماید.

البته این انگاره که اینترنت به یک جور ذهن کندویی و بسیار فعال یا به اصطلاح «حافظه بازار شام» بدل شده است یقیناً امر تازه‌ای نیست، اما موضوع مهم‌تر این است که محققان هنوز در تکاپوی پی بردن و مشخص کردن چگونگی تأثیرات این بازار مکاره اطلاعات بر ذهن و خاطره ما و نحوه کارکردهای اطلاعاتی و ذهنی مغز در سایه حضور سنگین و مستمر این مرجع سهل‌الوصول و غنی هستند.

تأثیرات دنیای مجازی بر ذهن انسان

فراگیر شدن حضور و ارتباط فضای مجازی در میان مردم و بویژه جوانان و بروز برخی تأثیرات و رفتارها موجب به راه افتادن جریان مستمری از تحقیقات شده است که تمرکز عمده آنها معطوف به شناخت و بررسی تأثیر امکانات دیجیتال و جستجوی آنلاین بر کارکردهای مغزی و رفتاری انسان بوده است. نتایج به دست آمده از پژوهش تازه‌ای که پیرو همین تلاش‌ها در شماره اخیر نشریه ساینس منتشر شده به دستاوردهای جالبی اشاره می‌کند که ذکر آن خالی از لطف نیست.

آنچه محققان در جریان تحقیقات تازه خود و از نتایج آزمون‌های انسانی آن دریافته‌اند حکایت از آن دارد که پدیده اینترنت چگونگی و میزان یادآوری و به خاطر سپاری انسان نسبت به حقایق مسلم و امورات بدیهی جهان را تغییر داده است. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد شبکه مجازی اطلاعات به یک جور درایو سخت خارجی برای اطلاعات واقعی و داده‌های مبتنی بر واقعیت بدل شده است.

به طوری که در جریان زندگی روزمره به جای بخاطر آوردن جزئیات خاصی نظیر نام یا تاریخ آخرین مأموریت شاتل فضایی یا نویسنده فلان رمان نامدار و خاطره‌انگیز، کاری که عملاً خواهیم کرد به یاد آوردن نام وب‌سایتی خواهد بود که با مراجعه به آن می‌توان اطلاعاتی از این دست را در آن جستجو و ملاحظه کنیم. تازه اگر وجود موتورهای جستجو، احساس نیازی برای به خاطر سپردن نام همان وب‌سایت‌ها را نیز در ما باقی بگذارد.

پژوهشگران روان‌شناس دانشگاه کلمبیا که این تحقیق را با توجه به نقش و تأثیر اطلاعات دنیای مجازی بر دنیای ذهنی و کارکردهای حافظه‌ای ما صورت داده‌اند به موضوع جالبی اشاره می‌کنند و معتقدند رجوع و انتخاب ما نسبت به اطلاعات مجازی و میزان بهره‌مندی از این منبع با آنچه عملاً در حال حاضر از ما سر می‌زند واقعا فرق می‌کند.

واقعیت این است که بسیاری از منابع اینترنتی یا همان وب‌سایت‌های مورد اعتماد ما صرفاً نسخه‌های آنلاینی از مراجع و مآخذ چاپ شده - مثل نقشه‌ها و لغت‌نامه‌ها - هستند که به طور معمول برای مراجعه و مشورت گبری ما مورد استفاده واقع می‌شوند و در حقیقت رجوع ما به این منابع انتخابی هدفدار یا اختصاصی است؛ اما قضیه اینترنت فرق می‌کند چرا که دیگر صحبت از یک سایت مرجع و رایزنی هدفدار نیست و اصولاً اینترنت امری شایع‌تر و عمومی‌تر است و مردم نسبت به نحوه استفاده از آن برای مقاصد از

حافظه‌های الکترونیکی

برای آزمایش صحت و سقم این فرضیه، محققان فهرستی از اطلاعات واقعی را که احتمال می‌رفت شرکت کنندگان از آنها بی اطلاع باشند در اختیار داوطلبان آزمون قرار دادند. مثلاً موردی نظیر این که شاتل فضایی کلمبیا در خلال مرحله بازگشت به زمین خود بر فراز تگزاس در فوریه 2003 از هم متلاشی شد از جمله موارد آزمون به شمار می‌رفت. طی آزمون از داوطلبان خواسته می‌شد داده‌های ارائه شده را از طریق رایانه‌ای تایپ کنند.

نکته: هر چند تأثیر اینترنت بر حافظه و کارکردهای مغزی ممکن است در جوانان قوی‌تر باشد اما تصور می‌شود همه افراد با روندی پر شتاب با این فناوری رابطه نزدیک پیدا کنند و تازه‌واردان دیجیتال به هر ترتیب چاره‌ای جز رساندن خود به این قافله شتابان دنیای مجازی ندارند

شرکت کنندگان در حین تایپ هر یک از موارد، پیغامی را روی صفحه رایانه دریافت می‌کردند که اطلاع می‌داد مورد مربوطه در یکی از پوشه‌های پنجگانه با نام متفاوتی ذخیره شده است. زمانی که امتحان به پایان رسید، بیشتر داوطلبان آزمون قادر به یادآوری جزئیات مربوط به اطلاعات تایپ شده نبودند و 30 درصد افراد نیز نام پوشه‌ای که اطلاعات در آن ذخیره شده بود را به خاطر می‌آوردند.

به اعتقاد پژوهشگرانی که در مورد حافظه بشری تحقیق می‌کنند، نتایج حاصل از این تحقیق با نتایج مطالعات قبلی همخوانی کاملی داشته و نشان می‌دهند افراد سرنخ‌های متنی و محتوایی را به خاطر می‌سپارند که می‌تواند آنها را در یادآوری و چگونگی دسترسی مجدد به اطلاعات مورد نظر کمک کند.

اما نتیجه جالب توجه دیگری که در جریان آزمون حاصل شد به رویکرد افراد برای توسل به رایانه در قبال تهدید پاک شدن اطلاعات برمی‌گردد. به بیان دیگر تنها زمانی که شرکت کنندگان پیغامی مبنی بر احتمال پاک شدن محتوای تایپ شده را دریافت می‌کردند، عملکردشان درخصوص آزمون‌های حافظه بهبود می‌یافت. به اعتقاد محققان، عقیده مطرحی که می‌گوید افراد برای ذخیره کردن اطلاعات به رایانه و اینترنت اعتماد و اطمینان می‌کنند و در واقع مسوولیت به یاد سپاری را به این حافظه‌های الکترونیکی می‌سپارند با این آزمون تایید شد.

یادداشت‌برداری به شیوه دیجیتال

روانپزشکان دانشگاه کالیفرنیا که تحقیقاتی در خصوص نحوه تأثیر جستجوی آنلاین بر فعالیت مغز داشته‌اند نیز به نکته جالبی اشاره کرده و این واقعیت را که اینترنت و رایانه‌ها تا این حد وظایف حافظه بشر را به عهده گرفته‌اند بیش از پیش آشکار می‌کنند.

این پژوهشگران اتکا و رجوع افراد به حافظه‌های کندویی یا همان ذهن‌های مجازی فعال را به سابقه زیستی آنها پیوند می‌زنند و معتقدند به لحاظ تاریخی نیز افراد به حافظه‌های فعال فیزیکی پیرامونشان که از ذهن و حافظه دوستان و اعضای خانواده و یادداشت‌های کاغذی تشکیل شده تکیه می‌کنند تا آنها را در به یاد سپاری و یادآوری جزئیات خاص کمک کند.

این رویداد پدیده‌ای اجتماعی است که روان‌شناسان تحت عنوان «#171 حافظه یکسره فعال» از آن نام می‌برند و محققان نیز با توجه به نتایج تحقیقات اخیر بر این باورند که در حال حاضر اینترنت در شرف به دست گرفتن نقش این حافظه پر تحرک جمعی است و به دوست فوق‌العاده همه چیز دانی بدل می‌شود که همیشه می‌توان به آن دسترسی داشت. جالب اینجاست که براساس نتایج این پژوهش انتظار می‌رود بستر آینده بدون دسترسی به ابزارهای جستجوی آنلاین قادر به بررسی مناسب و اصطلاحاً سبک و سنگین کردن پرسش‌های واقعیت محور نباشد. در این میان و با توجه به نتایج به دست آمده از این تحقیقات، موضوع سن و موقعیت تحصیلی شرکت کنندگان که همگی جزو دانشجویان کالج بودند نیز قابل توجه است چرا که چنین افرادی با بهره‌مندی و استفاده از اینترنت به عنوان یک منبع بزرگ شده‌اند.

البته محققان هنوز تردید دارند که چنین نتایجی با شرکت کنندگان بزرگسال هم حاصل شود. به اعتقاد آنها هر چند تأثیر اینترنت بر حافظه و کارکردهای مغزی ممکن است در جوانان قوی‌تر باشد، اما در عین حال تصور می‌شود همه افراد با روندی پر شتاب با این فناوری رابطه نزدیک پیدا کنند و از این واقعیت نیز نباید غافل شد که تازه‌واردان دیجیتال به هر ترتیب چاره‌ای جز رساندن خود به این قافله شتابان دنیای مجازی ندارند.

